

УДК 378.014

Т. В. Глазунова,

кандидат педагогічних наук, доцент

(Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського)

summertime_t@mail.ru;

М. С. Глазунов,

аспірант

(Київський національний лінгвістичний університет)

glasunov.maxim@gmail.com

НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОГО ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

У статті розглянуто навчання англomовного писемного мовлення та можливості його оптимізації шляхом урахування таких психофізіологічних факторів, як латеральна асиметрія головного мозку та провідна сенсорна система сприйняття. Виявлено особливості навчання іноземної мови, пов'язані з домінуванням кожної із півкуль головного мозку. Розглянуто етапи навчання писемного мовлення на I курсі мовного ВНЗ і вправи, спрямовані на розвиток мовленнєвих умінь та навичок, а також на активізацію роботи обох півкуль головного мозку.

Ключові слова: писемне мовлення, латеральна асиметрія головного мозку, мовленнєві навички та уміння.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. Численні дослідження свідчать, що при вивченні іноземної мови (ІМ) задіяні складні процеси сприйняття та обробки інформації, рефлексії та саморефлексії, в основі яких лежать процеси взаємодії півкуль головного мозку (М. Albert, Н. Gardner, Е. Torrance, С. Krashen, Н. Seliger, D. Hartnett, L. Obler, Th. Scovel, E. Stevick). Водночас, існуючі методики навчання ІМ, загалом, та писемного мовлення, зокрема, зазвичай не враховують такі психофізіологічні особливості студентів, як латеральна асиметрія головного мозку (розходження нервово-психічних функцій між правою та лівою півкулями), що робить згадані методики не досить ефективними. Так, у них робиться наголос на активізації лівої півкулі, ігноруючи при цьому іншу половину інтелекту студента, що на думку ведучих спеціалістів у області нейропедагогіки, є неприпустимою помилкою, оскільки це сприяє вихованню людей, нездатних до дій у реальній ситуації та творчого мислення.

Метою запропонованої статті є спроба врахування психофізіологічних особливостей мовленнєвої діяльності у процесі навчання іншомовного писемного мовлення.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо роль кожної із півкуль у вивченні ІМ, а саме функції, суттєві для навчання писемного мовлення, закріплені за правою та лівою півкулями. Деякі психологи вважають, що засвоєння ІМ відбувається виключно завдяки діяльності правої півкулі головного мозку [1]. М. Albert та L. Obler, однак, висловлюються на користь білатеральності мовної організації мозку середнього білінгва, зауважуючи при цьому, що "спеціалізація" кожної із півкуль не фіксована і може змінюватись під впливом зовнішніх факторів (наприклад, освітніх) [2]. Так, цілеспрямована реалізація функцій правої півкулі одночасно сприяє активізації якостей, пов'язаних із лівою півкулею.

Ліва півкуля відповідає за словесно-логічний стиль сприйняття та абстрактно-логічний стиль мислення. Відповідно, студенти з домінантою лівої півкулі віддають перевагу виконанню однотипних, структурованих дій, в основі яких лежить лінійне мислення [3]. Їм до вподоби лексичні та граматичні вправи на підстановку, співставлення, вибір правильної відповіді на рівні речення. Такі студенти успішно виконують послідовні дії (наприклад, продовження/завершення розповіді, опису). Їхні твори вирізняються багатим лексичним наповненням (завдяки гарній вербальній пам'яті), зв'язністю (внаслідок адекватного використання засобів внутрі- та міжфразового зв'язку), логічністю (завдяки послідовному розгортанню висловлювання). Однак, у лівопівкульних студентів можуть виникати труднощі, у разі, якщо завдання вимагає творчого підходу до вирішення проблеми (наприклад, при написанні твору) або узагальнення сказаного (наприклад, написання висновку).

Права півкуля забезпечує цілісне, "холістичне" сприйняття та наочно-образне, спонтанне, емоційне, інтуїтивне та "тривимірне" мислення. Для правопівкульних студентів характерні розвинена зорова пам'ять та інтуїція. Їхні висловлювання характеризуються творчим підходом та оригінальністю рішень [1]. Водночас, у мовленні таких студентів спостерігаються численні лексичні та граматичні помилки, що можна пояснити низьким рівнем механізму самоконтролю. Оскільки вони не схильні до механічного заучування, мовна правильність досягається у ході практичного застосування відповідних мовних одиниць в реальних життєвих ситуаціях, створених викладачем у процесі навчання [3].

Для успішної організації процесу навчання писемного мовлення варто брати до уваги також провідну сенсорну систему, чи модальність сприйняття. Так, виходячи з того, що правопівкульні студенти за типом сприйняття є візуалами чи кінестетиками, а лівопівкульні – аудіалами [4], бажано здійснювати

багатосенсорне пред'явлення інформації, що дозволить студентами отримувати її, використовуючи свій провідний канал сприйняття, і водночас, розвивати інші модальності.

З метою навчання писемного мовлення на 1 курсі мовного ВНЗ нами був створений електронний комплекс вправ, який охоплював кілька розмовних тем – "Зовнішність. Характер", "Житло", "Їжа та культура харчування", "Пори року. Погода", "Магазини та покупки".

На **етапі ознайомлення** з функціонально-смысловими типами мовлення "опис" та "розповідь" з метою поєднання різних модальностей та, відповідно, активізації обох півкуль, друковані тексти-зразки писемного мовлення доречно подавати у супроводі відеофрагменту або аудіозапису.

Наведемо приклад такого завдання, в якому студентам демонструється відео "прогноз погоди", у ході перегляду якого вони заповнюють пропуски відповідними тематичними лексичними одиницями.

Завдання 1.

Мета: ознайомлення зі зразком тексту-опису погоди.

Прийом: заповнення пропусків відповідними лексичними одиницями.

При виконанні цього завдання візуали та кінестетики сприймають текст-зразок спочатку глобально і лише згодом виділяють структурні елементи (вступ, основна частина, висновок), аналізують зв'язки між ними та вичленяють характерні мовні засоби.

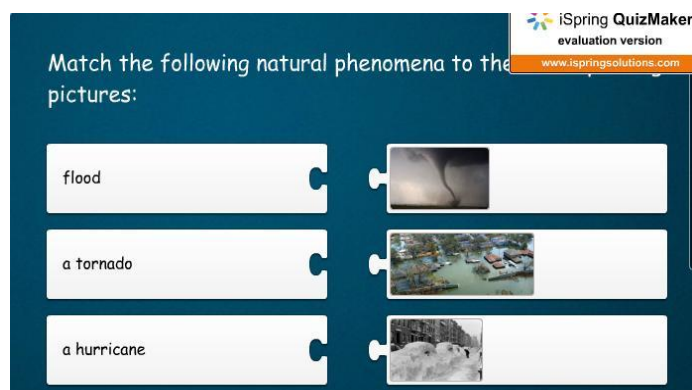
Аудіали (лівопівкульні студенти) сприймають нову інформацію дискретно, поелементно, з наступним синтезом частин у ціле. Тому, на нашу думку, для них доречно розпочати навчання з активізації лексики, характерної для цього функціонально-смыслового типу мовлення (наприклад, іменників, які передають явища природи) в завданнях на співставлення лексичної одиниці з картинкою, заповнення пропусків на рівні речення / понадфразової єдності, і лише згодом переходити до конструювання цілого тексту з його частин та написання власного висловлювання.

Наступне завдання перевіряє розуміння лексичних одиниць з теми "Пори року. Погода".

Завдання 2.

Мета: семантизація / контроль розуміння тематичних лексичних одиниць.

Прийом: знаходження відповідності (matching).

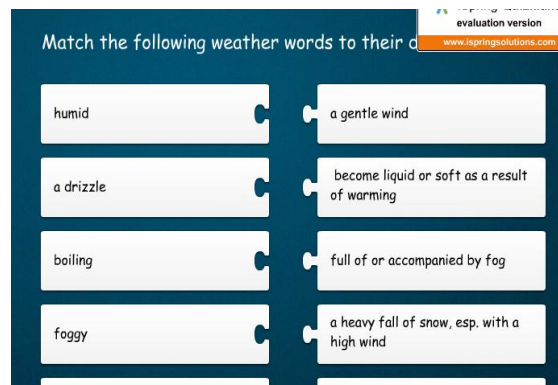
На **етапі формування мовленнєвих навичок та умінь** доцільно виконувати інтерактивні завдання електронного комплексу на рівні фрази та понадфразової єдності типу "drag and drop" на заповнення пропусків, співставлення, розташування речень у логічному порядку, відновлення пропущених структурних елементів тексту за заданими, які завдяки своїй інтерактивності певним чином задіюють обидві півкулі.

Наступні завдання спрямовані на автоматизацію лексичної навички.

Завдання 3.

Мета: автоматизація лексичної навички; розвиток критичного мислення.

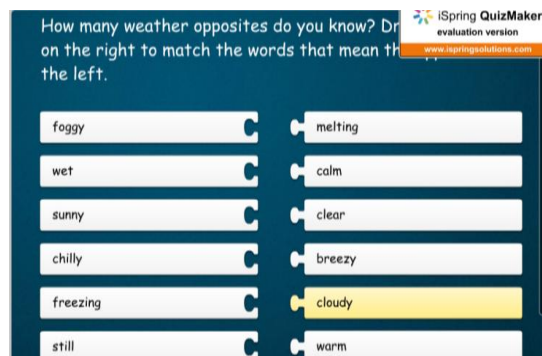
Прийом: встановлення відповідності між іменником та його тлумаченням / дефініцією.

Завдання 4.

Мета: автоматизація лексичної навички; розвиток критичного мислення.

Прийом: вибір антонімів

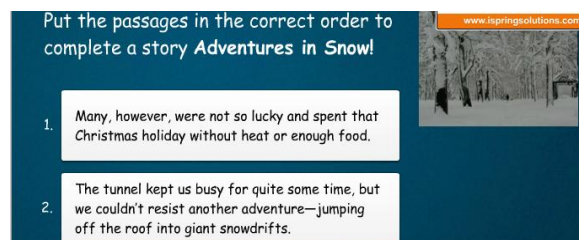
Від дій на рівні фрази студенти переходять до виконання дій на рівні понадфразової єдності та тексту. У наступній вправі студентам пропонується "відновити" текст, у якому "переплутались" всі речення. В процесі виконання вправи відбувається синтез цілого (тексту-опису заметілі) з його частин (окремих речень). Підказками для студентів слугують адвербіалії та сполучні слова. Увага студентів також привертається до важливості правильного вибору вступного та завершального речень тексту.

На цьому етапі дуже важливо проконтролювати, щоб студенти повністю завершили комплекс вправ і натиснули на кнопку "Finish". У цьому разі усі роботи студентів будуть автоматично перевірені, а результати надіслані на електронну пошту викладача, в іншому випадку останній не отримає жодної інформації щодо виконаних завдань.

Завдання 5.

Мета: розвиток умінь розташовувати речення в логічній послідовності; розвиток аналітичного мислення.

Прийом: "jig-saw" reading.

На етапі розвитку мовленнєвих умінь студенти створюють власні висловлювання текстового рівня з функціонально-смісловим типом мовлення "опис", поміщають їх з метою корекції та взаємокорекції на сторінку закритої групи студентів у веб-ресурсі wiki, де з ними можуть ознайомитися інші студенти групи, виправити помилки, редагувати текст, залишити власні побажання стосовно поліпшення

висловлювання. За допомогою функції робочої групи Facebook "Події" заздалегідь окреслюються терміни подання робіт та вимоги до їх написання.

Остаточний, вдосконалений варіант висловлювання публікується на сторінці закритої групи Facebook.

Висновки. Взаємодія студентів у закритих групах Wiki та Facebook, їх співпраця зі студентами з іншою модальністю сприяє розширенню індивідуального арсеналу навчальних стратегій, мотивує до вдосконалення власного мовленнєвого продукту та розвиває навички спілкування.

Згадані характеристики цих інтернет-платформ свідчать про їх значний навчальний потенціал. **Перспективу подальшого наукового дослідження** вбачаємо у створенні методики навчання он-лайн дискусії засобами Facebook.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Patkowski M. Laterality Effects in Multilinguals during Speech Production under the Concurrent Task Paradigm : Another Test of the Age of Acquisition Hypothesis / M. Patkowski. – IRAL : International Review of Applied Linguistics in Language Teaching, 2003. – 41 (3). – P. 175–200.
2. Albert M. The Bilingual Brain : Neuropsychological and Neurolinguistic Aspects of Bilingualism / M. Albert, L. Obler. – New York : Academic Press, 1978. – 90 p.
3. Сиротюк А. А. Нейро-психологическое и психофизиологическое сопровождение обучения / А. А. Сиротюк. – М. : Творческий центр СФЕСО, 2003. – 282 с.
4. Гарднер Г. Структура разума : теория множественного интеллекта / Г. Гарднер. – М. : ООО "И. Д. Вильямс", 2007. – 512 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Patkowski M. Laterality Effects in Multilinguals during Speech Production under the Concurrent Task Paradigm : Another Test of the Age of Acquisition Hypothesis / M. Patkowski. – IRAL : International Review of Applied Linguistics in Language Teaching, 2003. – 41 (3). – P. 175–200.
2. Albert M. The Bilingual Brain : Neuropsychological and Neurolinguistic Aspects of Bilingualism / M. Albert, L. Obler. – New York : Academic Press, 1978. – 90 p.
3. Sirotiuk A. A. Neuro-psikhologicheskoe i psikhofiziologicheskoe soprovozhdenie obucheniiia [Neuro-Psychological and Psycho-Physiological Accompaniment of Teaching] / A. A. Sirotiuk. – М. : Tvorcheskiy Tsentr SFESO, 2003. – 282 s.
4. Gardner H. Struktura razuma : teoriia mnozhestvennogo intellekta [Frames of Mind : The Theory of Multiple Intelligences]. – М. : ООО "I. D. Williams", 2007. – 512 s.

Матеріал надійшов до редакції 18.05. 2015 р.

Глазунова Т. В., Глазунов М. С. Обучение англоязычной письменной речи: психологический аспект.

В статье рассматривается обучение иноязычной письменной речи и возможности его оптимизации посредством учета таких психофизиологических факторов, как латеральная асимметрия головного мозга и ведущая сенсорная система восприятия. Определены особенности обучения иностранному языку, связанные с доминированием каждого из полушарий головного мозга. Рассматриваются этапы обучения письменной речи на I курсе языкового ВУЗа и упражнения, направленные на развитие речевых навыков и умений, а также на активизацию работы левого и правого полушарий головного мозга.

Ключевые слова: письменная речь, латеральная асимметрия головного мозга, речевые навыки и умения.

Glazunova T. V., Glazunov M. S. Teaching English Writing: Psychological Aspect.

The article deals with the methodology of teaching writing to the 1st year students of foreign language departments by means of Web 2.0 technologies. The correlation between the left/right brain functioning and the foreign language learning is considered. The importance of recognizing different learning styles, depending on the prevailing hemisphere, is stressed. The connection between prevailing intelligence types (visual, auditory, kinesthetic) and types of tasks and activities favoured by students is demonstrated. The main characteristics of left/right brain-dominant second language learners, relevant for teaching writing, are provided. The three stages of teaching are presented. On stage 1 grammar and vocabulary skills are formed, model texts are presented; stage 2 is dedicated to developing logical thinking and writing on the paragraph level; stage 3 deals with writing text messages and publishing them in Wiki and Facebook. The electronic set of exercises, created by means of Quiz maker program, aims at the formation of vocabulary and grammar skills and caters all the mentioned above intelligence types due to the character of the tasks ("drag-and-drop", matching) and audio and visual clips embedded in the exercises. Examples of the exercises are provided in the form of screen shots. Advantages of Web2.0 technologies (Wiki, Facebook) as means of teaching foreign language writing are considered. Platform Wiki provides an opportunity to develop professional skills of the writing correction. Both, Wiki and Facebook are regarded as educational tools, possessing the certain teaching potential, due to their multiple functions and are suitable for organizing the group and individual work.

Key words: writing, left/ right brain dominance, speech habits and skills.